

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра вищої математики та інформатики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Олександр ГОЛОВКО

“_____” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Математична логіка

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	035.10 Філологія (прикладна лінгвістика)
освітня програма:	Прикладна лінгвістика та англійська мова
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	Філологічний

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету математики і інформатики

“29” серпня 2022 року, протокол №7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
Подпалов Юрій Львович, старший викладач кафедри вищої математики та інформатики

Програму схвалено на засіданні кафедри вищої математики та інформатики

Протокол № 1 від “26”серпня 2022

Завідувач кафедри вищої математики та інформатики

_____ (Віктор Лисиця)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

Філологічного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова методичної комісії _____

_____ ‘
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Математична логіка” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) 035 – філологія

спеціалізації 035.10 – прикладна лінгвістика

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є надання майбутнім спеціалістам фундаментальних знань в галузі математичної логіки, на яких базується вивчення спеціальних дисциплін.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є розвиток у студентів знання і розуміння основних понять, законів та методів математичної логіки, які необхідні для вивчення спеціальних дисциплін, інших математичних дисциплін та застосовуються в інформатиці.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
20 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота, у тому числі	
58 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

визначення і основні теореми логіки висловлювань, логіки предикатів; способи доведення теорем; зв'язки між математичною логікою та класичною логікою;

вміти:

доводити теореми методом від протилежного, методом індукції; користуватися основними законами логіки; робити тотожні перетворення формул логіки висловлювань та логіки предикатів; записувати математичні твердження за допомогою логічної

символіки; будувати таблиці істинності формул логіки висловлювань, доводити тотожності математичної логіки

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Елементи алгебри висловлювань та логіки предикатів

Тема 1. Алгебра висловлювань.

Зміст. Прості та складні висловлення. Правила побудови складних висловлень. Значення висловлень – істинність та хибність. Дії з висловленнями. Таблиця істинності. Формули алгебри висловлень. Класифікація формул. Логічні еквівалентності. Закони логіки.

Тема 2. Логіка предикатів..

Зміст. Одномісні предикати, двомісні предикати, n-місні предикати. Логічні зв'язки та квантори. Побудова складних предикатів з простих. Формули логіки предикатів. Рівносильні формули. Закони логіки предикатів.

Розділ 2. Міркування та теорія доведень

Тема 3. Міркування за подібністю та узагальненням (аналогія та індукція)

Зміст. Міркування за аналогією та індукцією. Повна і неповна індукція. Математична індукція: аксіома індукції, принцип найменшого числа, доведення за допомогою математичної індукції, визначення за допомогою математичної індукції. Індуктивне визначення формул логіки висловлювань та логіки предикатів.

Тема 4. Пряма та обернена теореми, необхідна та достатня умова. Міркування умовивід, категоричний силігізм.

Зміст. Пряма, обернена, протилежна теореми. Теорема, що протилежна до оберненої. Необхідна та достатня умова. Доведення методом «від протилежного». Аристотелева силігістика. Запис категоричного силігізму формулою логіки предикатів.

Розділ 3. Предикати та аксіоматичні теорії

Тема 5. Числення висловлювань та предикатів.

Зміст. Формальне доведення. Числення висловлювань, числення секвенцій. Теорема про дедукцію.

Тема 6. Аксіоматичні теорії.

Зміст. Формальні аксіоматичні теорії. Повнота, суперечність та незалежність систем аксіом.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Елементи алгебри висловлювань та логіки предикатів												
Тема 1. Алгебра висловлювань.	14	3	2			9						
Тема 2. Логіка предикатів	15	3	2			10						
Разом за розділом 1	29	6	4			19						
Розділ 2. Міркування та теорія доведень												
Тема 3. Міркування за подібністю та узагальненням (аналогія та індукція)	14	3	2			9						
Тема 4. Пряма та обернена теореми, необхідна та достатня умова. Міркування умовивід, категоричний силізізм	16	4	2			10						
Разом за розділом 2	30	7	4			19						
Розділ 3. Предикати та аксіоматичні теорії												
Тема 5. Числення висловлювань та предикатів	15	3	2			10						
Тема 6. Аксіоматичні теорії	16	4	2			10						
Разом за розділом 3	31	7	4			20						
Усього годин	90	20	12			58						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Булеві функції та перетворення	2
2	Мінімізація булевих функцій та релейно контактних схем	2
3	Алгебра висловлювань.	2
4	Логіка предикатів. Квантори.	2
5	Формули, закони та тотожності у логіці предикатів.	2
6	Міркування за подібністю та узагальненням (аналогія та індукція). Пряма та обернена теореми, необхідна та достатня умова.	2
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Булеві функції. Таблиці істинності. Логічні операції Логічно еквівалентні формули. Тавтології. Релейно-контактні схеми	9
2	Тема 2. Диз'юнктивні і кон'юнктивні розкладання булевих функцій. Нормальні форми зображення булевих функцій.	10
3	Тема 3. Мінімізація булевих функцій та релейно контактних схем. Карти Карно. Метод Порецького-Блейка	10
4	Тема 4. Суперечливі і несуперечливі множини висловлювань. Символізація звичайної мови. Терми, предикати, квантори. Основні типи висловлювань, пов'язаних з предикатами. Числення предикатів.	9
5	Тема 6. Міркування змістовні і формальні. Теорема. Пряма, обернена, протилежна, обернена до протилежної теореми. Умовивід.	10
6	Тема 5. Лямбда числення Черча. Стрелочні функції Java Script висловлювань та предикатів	10
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Не передбачається

7. Методи контролю

Опитування, короткі тестування, активність на заняттях

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль						Разом	Іспит	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	60	40	100
10	10	10	10	10	10			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінювання

Оцінка в балах	Пояснення
Критерії оцінювання завдання у 5 балів	
5 балів	Бездоганно виконане завдання
4,5 бали	При вирішенні завдання допущено одну несуттєву арифметичну або логічну помилку
4 балів	Студентом допущено 2 несуттєвих арифметичних помилки, але рішення у цілому було логічно правильним
3,5 бали	При вирішенні завдання допущено 1 логічну помилку, або арифметичні помилки, які несуттєво вплинули на остаточний результат
3 бали	Студент правильно використовує формули, хід виконання завдання у цілому правильний, задача майже виконана, але не отримана остаточна відповідь
2,5 бали	Студент знає, які формули необхідні для вирішення завдання, більшість з них правильно використовує, у цілому розуміє хід рішення завдання, але припускається арифметичних помилок при використанні формул, остаточна відповідь не отримана
2 бали	Студент правильно вирішує окремі частини завдання, деякі з них правильно логічно пов'язує, правильно використовує формули
1,5 бали	Студент знає деякі формули, які необхідні для вирішення завдання, правильно їх використовує, але не до кінця розуміє логіку вирішення завдання
1 бал	Окремі частини завдання вирішені правильно, але студент логічно їх не пов'язує
0,5 бали	Студент правильно виконав деякі необхідні арифметичні дії
0 балів	Студент не приступав до вирішення задачі
Критерії оцінювання завдання у 4 бали	
4 бали	Бездоганно виконане завдання
3,5 бали	При вирішенні завдання допущено одну несуттєву логічну або арифметичну помилку
3 бали	Якщо студентом допущено 2 – 3 несуттєвих помилки, але рішення у цілому було логічно правильним
2,5 бали	При вирішенні задачі допущено 1 логічну помилку, або арифметичні помилки, які вплинули на остаточний результат
2 бали	Завдання у цілому вирішувалась правильно, але було допущено 2 логічних помилки
1,5 бали	Студент правильно використовує формули, але до кінця задачу не доведено
1 бал	Студент знає, які формули необхідні для вирішення завдання, деякі з них правильно використовує
0,5 бали	Студент знає деякі формули, які необхідні для вирішення задачі
0 балів	Студент не приступав до виконання завдання

9. Рекомендована література

Базова література

1. Кужель О.В. Елементи теорії множин і математичної логіки. – К.: Рад. школа, 1977.
2. Кривий С.Л. Дискретна математика. – Київ-Чернівці: Букрек, 2014, 567 с.
3. Кривий С.Л. Збірник задач з дискретної математики. – Київ-Чернівці: Букрек, 2004
4. Бондаренко М.Ф., Білоус Н.И.
Комп'ютерна дискретна математика.– Харків, «Компанія СМІТ», 2004
5. Комп'ютерна схемотехніка [Текст]: Конспект лекцій / уклад. Л.А.Матвійчук. – Чернігів: ЧіБіП, 2017. – 156 с

Допоміжна

1. Ядренко М.Й. Дискретна математика – Київ, ТВіМС – 2004, - 245с.
2. Хромой Я.В. Математична логіка. – К.: Вища школа, 1983
3. Хромой Я.В. Збірник вправ і задач з математичної логіки. – К., 1978
4. Цейтлин Г. Елементи теорії булевих функцій. – К.: Техніка, 1967
5. Трохимчук Р.М. Збірник задач і вправ з дискретної математики.- Київ: ВПЦ «Київський університет».-2008–528 с.